

Je parochie vitaliseren met
een ‘catechetische motor’:
werkschema’s voor
in de parochies

Officium Cateheticum Nederlandse Kerkprovincie
www.parochiecatechese.nl

Tekst: Johan Van der Vloet
Opmaak: SRKK

© 2010

VOORAF

De laatste jaren zijn we intensief bezig geweest met het herstructureren van de parochies en van de pastoraal. In alle bisdommen zijn parochies gaan samenwerken en vormen ze grotere verbanden.

Dat heeft een forse inspanning en vooral aanpassing gevraagd.

Nieuwe structuren kunnen alleen maar werken als ze bezielend en bezielend zijn. Dat is voor ons allemaal een buitengewone uitdaging. Hoe kunnen we als kerkgemeenschap ons geloof als kracht en inspiratie beleven, en hoe kunnen we dit uitstralen?

We moeten uiteraard realistisch zijn. We leven in een tijd van schaarste aan mensen en middelen in onze kerkgemeenschappen. Maar we moeten oppassen dat we niet al onze energie inzetten om te overleven, in plaats van om te leven.

Er zijn geen mirakeloplossingen voorhanden voor de vraag hoe wij dit leven kunnen oproepen en doorgeven. Maar we kunnen wel vol vertrouwen op de Geest van Christus alles doen wat we kunnen om plaats te maken voor zijn Leven in ons en in de wereld.

De Nederlandse bisschoppenconferentie heeft in september 2009 een *Oriëntatietekst voor de parochiecatechese* uitgegeven. Deze probeert voor het veld van de catechese inspiratie en concrete vormen aan te reiken om via de catechese de parochie en de pastoraal van binnenuit te vernieuwen. In dit werkboekje vind je allerlei methodes, tips en mogelijkheden om dit te doen. Bovendien nodigen we je uit gebruik te maken van de hulpmiddelen en bronnen die daarbij ter beschikking staan vanuit de bisdommen en het landelijke Officium Catecheticum.

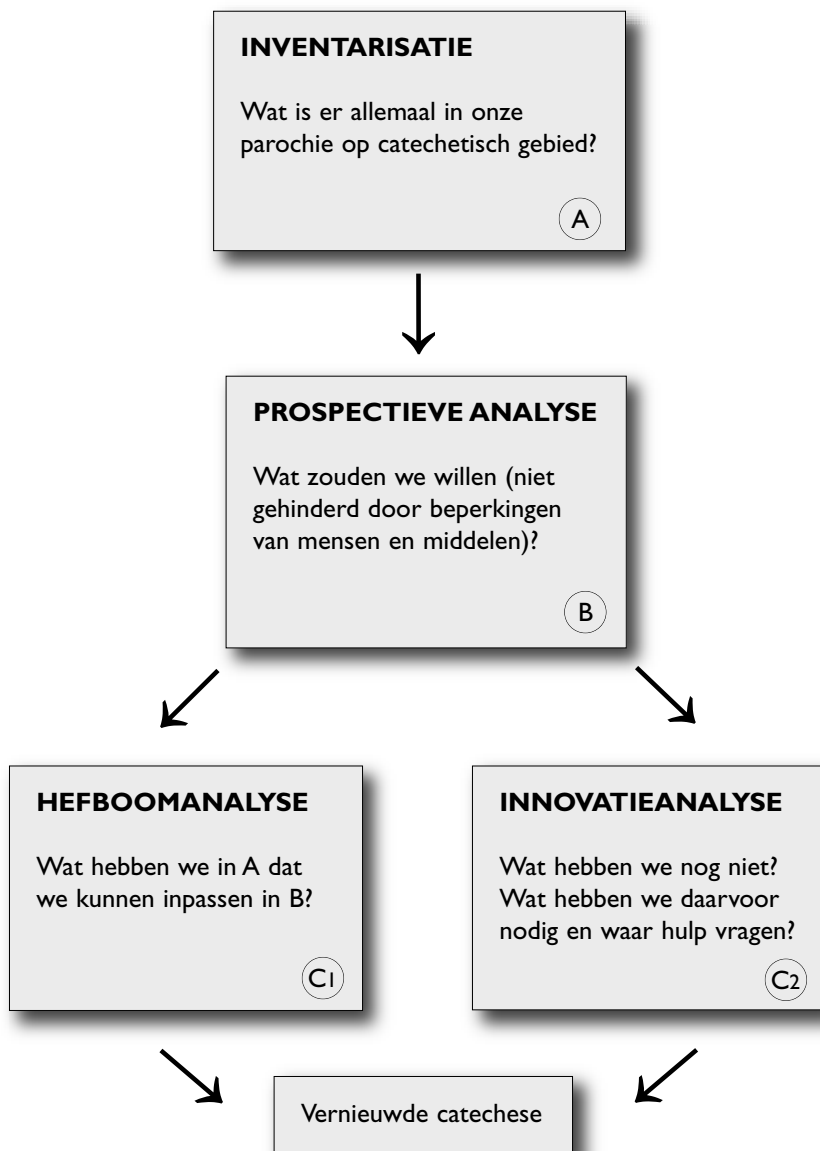
I. JE HEBT MEER DAN JE DENKT... DUS JE KUNT MEER DAN JE DENKT: EEN WERKMODEL VOOR PAROCHIEVERBANDEN

Oproepen tot vernieuwing kan een cliché worden... Je hebt het al zo vaak gehoord: we zouden dit moeten doen, dat zou goed zijn... Maar je hebt het al druk genoeg om de dingen die er zijn in stand te houden. Is er wel ruimte voor iets nieuws? En wat doe je dan met het oude? Het mooie is dat er vaak in wat we doen al heel wat mogelijkheden zitten en de 'truuk' zit hem in het inpassen van wat er is in een nieuwe dynamiek. Zo kan wat aanvankelijk heel arbeidsintensief leek, helemaal niet zo veel meer werk vragen, soms zelfs minder. Een methode om dit op het spoor te komen is de hefboommethode. Die gaat als volgt:

- A. In een eerste moment vragen we ons af wat er binnen de parochieverbanden reeds aanwezig is aan initiatieven en structuren die in verband met de parochiecatechese bestaan en waar dus de prioriteiten mogelijk kunnen gerealiseerd worden (A: *inventarisatie*).
- B. Daarop volgt een tweede moment, dat we *prospectieve analyse* noemen (B: *prospectieve analyse*). Dit is een soort brainstorming waarin zonder beperking van mensen of middelen wordt nagedacht over hoe de vernieuwingen zouden kunnen gebeuren en wat we ons daarbij voorstellen.
- C. De beide momenten operationaliseren we in een dubbele beweging:
 1. Welke elementen bevinden zich reeds in de inventarisatie die kunnen helpen om onze visie te realiseren? (*hefboomanalyse*)
 2. Wat moet er veranderd of nieuw opgericht worden om te komen tot de gewenste praxis?
Waar kunnen we daarvoor de nodige mensen en middelen vinden en wie kan ons daarbij ondersteunen? (*innovatie*)

Op de volgende bladzijde treft U een voorbeeldschema aan dat kan fungeren als leidraad voor het teamgesprek.

Gespreksschema parochiecatechese

II. DE ORIËNTATIETEKST IN DE PRAKTIJK: CONCRETE MOGELIJKHEDEN, SUGGESTIES EN TIPS

DRIE PRIORITEITEN

De *Oriëntatietekst voor de parochiecatechese* geeft drie prioriteiten aan die de vernieuwing van de parochiecatechese mogelijk maken. Deze drie hangen nauw samen en vormen kruisverbanden:

Vanuit het herontdekken van het eigen geloof als **levend geloof** kunnen we dit geloof missionair beleven en aanbieden en zo mensen uitnodigen om **het geloof te ontdekken** in de overtuiging dat dit steeds **een groeiproces** is.

PRIORITEIT I: LEVEND GELOOF: NAAR EEN VITALE KERKGEMEENSCHAP

Wie draagt het geloof en wie kan het uitdragen? Dat is voor vele parochiegemeenschappen een centrale vraag. Het antwoord is eigenlijk eenvoudig: de pastoors, diakens, pastorale werkers, catecheten en catechisten en alle vrijwilligers zijn de dragers van die gemeenschap. Het komt erop aan in de innerlijke kracht van deze gemeenschap te geloven, om te geloven in de kracht van het volk van God.

Die innerlijke kracht kunnen we vinden in het besef dat wij uit Gods woord mogen leven. Dat kan door ons eigen geloof samen te herontdekken, het te leren verwoorden en te groeien naar volwassen geloof, om zo een levende gemeenschap te vormen.

OPNIEUW BEGINNEN

Doelgroep

In de eerste plaats de mensen die nu in de parochie op één of andere manier werkzaam zijn. Ze nemen de tijd om hun geloof naar elkaar toe uit te spreken en te laten groeien. Daarna kan deze doelgroep uitgebreid worden naar andere geïnteresseerden.

Waar vind ik de mensen?

Eigenlijk is het helemaal niet moeilijk om een groep samen te stellen.

- Er zijn heel wat groepen die bezig zijn met het parochieleven: kerkmeesters, catechisten, liturgische werkgroep, pastoraal team, ... Binnen deze groepen kun je dit traject voorstellen.
- Het aantal bijeenkomsten is beperkt tot een zestal keer.
- Je kunt vanaf vijf mensen beginnen.
- Er is geen voorkennis vereist.
- Het gaat niet om een klassieke cursus, maar om een gezamenlijk proces waarin mensen hun geloof met elkaar uitspreken.

Wat is het resultaat?

De deelnemers aan dit project ontdekken hoe ze hun eigen geloof opnieuw kunnen verwoorden en beleven. De liturgische momenten (verzoeningsmoment, eucharistieviering) zijn verweven met het project en brengen mensen op een bijzondere manier samen. Deze mensen herontdekken als het ware hun geloof als bron van leven en ze willen dit ook verder geven. De deelnemers zijn zeer geraakt door wat er gebeurt en willen verder gaan.

In de praktijk blijkt ook dat dit project bij het eerste aanbod vooral wordt aangegrepen door vrijwilligers die nadien mensen uitnodigen die verder van de Kerk staan. Zo ontstaat er een vermenigvuldigingseffect.

Ons aanbod:

Opnieuw beginnen is onderdeel van het WeG-concept (Wegen naar volwassen geloof). Wij verzorgen voor jou:

1. vorming van een begeleidingsteam voor *Opnieuw beginnen* binnen parochieverband en toerusting door de projectmedewerker Officium Catecheticum,
2. uitleg en werving binnen het parochieverband door dit team,
3. een zeer uitgebreide handleiding inclusief cd-rom met powerpoint-presentaties en werkbladen + afbeelding van de gebruikte kunstwerken.

Wie aan *Opnieuw beginnen* heeft deelgenomen, wordt uitgenodigd voor een verdiepingstraject: *Jonge wijn in nieuwe zakken*, een reeks van 12 bijeenkomsten.

Meer info over dit project en een afspraak voor de begeleiding van de kadercursus kun je krijgen via de catechesedienst van je bisdom. Vanaf september 2010 kun je terecht op deze project-website: www.opnieuwbeginnen.nl

PRIORITEIT 2: GELOOF ONTDEKKEN: EERSTE VERKONDIGING ROND LEVENSVRAGEN

Het aantal mensen dat in onze parochieverbanden elkaar regelmatig ontmoet, is vrij klein, maar tegelijkertijd zijn er heel wat 'losse contacten'. De grote levensmomenten en levensvragen brengen mensen samen en daarin spelen de geloofsgemeenschappen een belangrijke rol. Doopsels, eerste communie, vormsel, huwelijk en ziekenzalving zijn momenten waarop contact mogelijk is. Vaak gebeurt dit op intense wijze.

Daarnaast is er een groeiende groep mensen die weinig of geen contact met geloof of Kerk hebben, maar die toch bezig zijn met levensvragen. De plaatselijke kerkgemeenschap speelt hierin de hoofdrol: zij staat het dichtst bij de concrete mens en is ook in staat meerdere sociologische groepen te bereiken. Maar hoe doe je dat? De magazines rond levensvragen die we hebben ontwikkeld, willen deze momenten van contact en kennismaking stimuleren en verdiepen. Ze doen dit op een uitdagende en frisse wijze.

LEVEN! WAT ER ECHT TOE DOET...

Doel

- Vertrekkend vanuit levensvragen die voor iedereen herkenbaar zijn, uitnodigen om deze vragen te verdiepen.
- De rituelen die bij deze levensmomenten horen, herontdekken en ervaren als concrete manieren in woord en symbool, om zin te geven aan levensvragen.

Doelgroepen

- De dragers van de parochieverbanden zelf en de mensen die nog regelmatig deelnemen aan het parochiale leven. Voor hen vormen de magazines een manier om zich opnieuw bewust te worden van de levengevende kracht van het christelijk geloof. De reportages in magazines en op dvd's onderstrepen hoe belangrijk het is om de blijde boodschap ter sprake te brengen.
- Mensen die een sacrament aanvragen.
- Mensen die levensvragen ervaren en daarin ankerpunten zoeken.

Ons aanbod

De reeks telt op dit moment vijf projecten en wordt verder aangevuld.

Tot dusver verschenen:

- Opnieuw geboren. Je kind laten dopen? (nieuw leven – doopsel)
- Licht aan de horizon. Leven na de dood? (dood, verrijzenis - uitvaart)
- Samen door het leven. Liefdesrelaties met toekomst (relaties, liefde – huwelijk)
- Waarom toch? Over omgaan met lijden en kwetsbaarheid. (lijden – ziekenzalving)

Gepland zijn:

- Tussen goed en kwaad (kwaad, schuld, vergeving – biecht)
- Groeien (adolescentie, godsbeelden, spirituele groei - vormsel)
- Gemeenschap (samenleven, diversiteit – eucharistie)

Hoe pak je dit aan?

De magazines en dvd's zijn geen op zichzelf staande producten. Ze zijn er op gericht een proces mogelijk te maken waarin gelovigen het christelijk geloof opnieuw ter sprake durven brengen in het leven van alledag.

Dit proces kun je als volgt aanpakken:

- Er vindt een lancering plaats van elk thema door middel van een magazine + dvd via een jaarlijkse startcampagne met websiteondersteuning vanuit het Officium Catecheticum waarbij de parochies uitgenodigd worden het betreffende thema op diverse niveaus in te brengen.
- Opstellen van een werkplan in het parochieverband:
 - Binnen het pastoraal team en bredere groep van betrokkenen wordt de betreffende levensvraag gedurende een werkjaar centraal gesteld en in een bredere pastorale context geplaatst.
 - Het magazine en de dvd worden samen doorgenomen en berefleeteerd.

- Toepassingsgebieden worden overwogen:
 - Wat kunnen en willen we ermee?
 - In welke contexten is het relevant en zullen we het aanbieden?
 - Wie doet dat en hoe?
 - Hoe kunnen we hiermee naar buiten treden en ons missionair Kerk-zijn in de praktijk brengen? Welke betreden en onbetreden paden kunnen we hiertoe gebruiken (ouderavonden, ziekenbezoek, buurtwerk, rouwzorg, culturele projecten,...)?

- Concrete methodes aanreiken in elk toepassingsgebied. Tips:
 - Het magazine kan als een geschenkje aangeboden worden aan degenen die midden in deze levensthema's staan. Het is dan meteen een persoonlijk getuigenis en een uitnodiging om samen hierover verder te praten.
 - Parochianen kunnen actieve 'verspreiders' worden en het boekje als iets van zichzelf aan anderen geven.
 - In de sacramentenpastoraal kan aan mensen die het sacrament vragen het boekje meegegeven worden met enkele richtvragen:
 - Wat spreekt u aan in het boekje?
 - Wat hebt u eruit geleerd?
 - Heeft het u geholpen het sacrament dat uw kind/uzelf ontvangt beter te begrijpen en te beleven? Waarom en hoe?

Op de website www.parochiecatechese.nl (► wat hebben we je te bieden? ► geloof ontdekken) vindt u concrete tips en werkmethoden.

Hulp nodig of concrete vragen? Neem contact op met de diocesane verantwoordelijken of met het Officium Catecheticum oc@rkk.nl en kijk op de website www.parochiecatechese.nl

PRIORITEIT 3: LEVEND GELOOF: GELOVEN ALS EEN LEVENSLANG LEERPROCES

Gelovig ben je niet, je wordt het heel je leven lang. Geloof is een proces. We noemen dit in de Oriëntatietekst voor de parochiecatechese een 'catechumenale' visie. Dat betekent dat mensen op elk moment van hun leven uitgenodigd worden om hun geloof te laten groeien. Zo gaan mensen geloof ervaren als een proces van worden en groeien waar ze levenslang mee bezig zijn en dit ook willen verdiepen. Hoe kunnen we mensen, van kind tot oudere, uitnodigen steeds verder te groeien? De vorige twee prioriteiten speelden hier al op in. Nu bekijken we in het bijzonder de sacramentencatechese met aandacht voor de intergenerationele dynamiek in de catechese. Nieuwe aandacht gaat uit naar het traditionele catechumenaat en naar mensen die zich expliciet willen laten opleiden tot catechetisch vrijwilliger.

EEN VERNIEUWDE SACRAMENTENCATECHESE

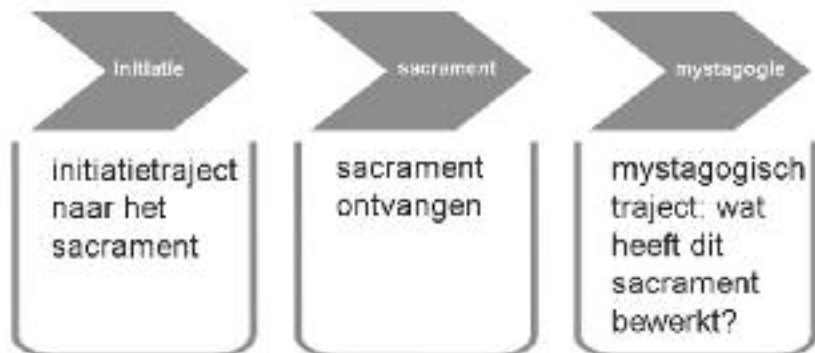
Een drietraps-indeling

Sacramenten zijn centrale momenten in de geloofsgroei. Ze kunnen daarom nooit een eindpunt zijn. Ze vormen een genade-moment dat het leven 'anders' maakt. Toch is er veel onvrede rond de sacramentencatechese. We hebben de indruk dat we te veel en te weinig vragen. Een oplossing kan zijn het sacrament als een centrale viering te zien, die ingebed is in een initiatie-traject én een weg erna, het mystagogisch traject.

Hoe pak je dit aan?

Met name in de catechese van de initiatiesacramenten kun je bij de opstelling en de presentatie van de catechese uitgaan van de drie trappen. Bij de keuze of de uitwerking van projecten en materialen hou je hier rekening mee.

Naar aanleiding van de sacramentencatechese voor kinderen of jongeren kun je ouders een eigen traject aanbieden en verder uitnodigen (zie traps-gewijs traject). Het is een grote uitdaging om ouderavonden te laten uit-

groeien tot echte momenten van catechesis met volwassenen, in plaats van ze enkel te richten op de voorbereiding van doop, eerste communie of vormsel. De ouders krijgen de kans om op hun eigen wijze over geloof te praten en er zich door te laten uitdagen en bevragen.

Wat hebben we je te bieden?

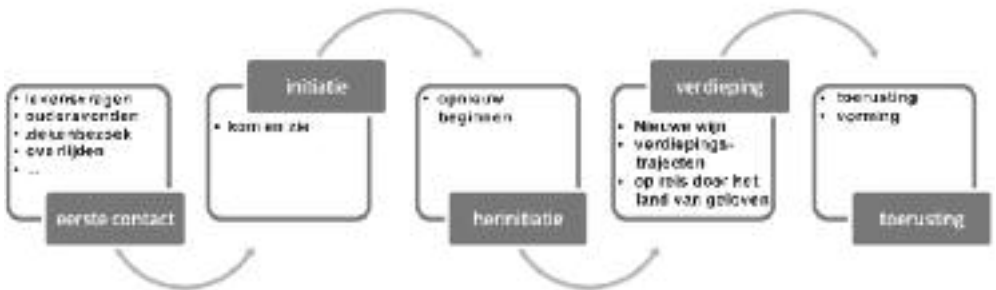
- de genoemde magazines en dvd reeks (zie onder 2) kunnen hier goede diensten bewijzen bij de voorbereiding van een sacramentencatechesis
- voor het vormsel is reeds uitgewerkt: *In vuur en vlam. Een missionair vormselproject*. Voor de eerste communie: *Het geheim van brood en wijn* (inclusief ouderavonden). Het ligt in de bedoeling nog andere projecten van sacramentencatechesis te ontwikkelen volgens catechumenaal model.
- Kijk op www.parchiecatechesis.nl (► wat hebben we je te bieden? ► een nieuwe aanpak van de sacramentencatechesis)

EEN TRAPSGEWIJS AANBOD

Geloven als een levenslang proces is wel mooi gezegd, maar in de praktijk lijkt er weinig animo te zijn voor langlopende cursussen. De oplossing kan liggen in een gedifferentieerde aanpak die je realiseert door een trapsgewijs aanbod. Je biedt dus telkens verdere mogelijkheden aan voor verdieping. Dat betekent dat mensen bij elke ontmoeting worden uitgenodigd om een stap verder te zetten in hun geloofsverdieping.

Wat hebben we je te bieden?

Hieronder geven we schematisch aan welke mogelijke trappen er zijn en wat daartoe reeds ontwikkeld is binnen het Officium Catecheticum.

Hoe pak je dit aan?

- het is belangrijk dat mensen met wie we in contact komen ten volle worden ontvangen op de plek waar ze staan en niet het gevoel hebben dat ze te 'weinig' zijn of doen
- als zij de activiteit of het moment als zinvol ervaren, bestaat de kans dat ze verder willen
- voor hen moet telkens een aanbod voorzien zijn, vandaar de trapsgewijze aanpak
- dit aanbod kan, naar gelang het meer verdiepend wordt, op grotere niveaus ingericht worden (meerdere parochieverbanden samen, dekenaten...).

CATECHUMENAAT

Elk jaar melden zich volwassenen aan die gedoopt willen worden. Het is nog niet zo'n alledaags feit geworden en binnen de parochieverbanden is het niet evident wat je met zo'n vraag doet. Het gaat er dus niet om dat parochieverbanden op zich catechumenaat organiseren. Wel is het wezenlijk dat onze plaatselijke kerkgemeenschappen in staat zijn geloofskandidaten op te vangen en te begeleiden naar de catechumenaatswerking van het bisdom.

Daarnaast behoort het tot ons missionair besef mensen uit te nodigen om christen te worden. Dat kan in de eerste plaats door de plaatselijke gemeenschap te vitaliseren (prioriteit 1), door de eerste verkondiging te organiseren (prioriteit 2) en door persoonlijke contacten en getuigenissen. Hulpmiddelen kunnen zijn:

- Het magazine *Katholiek en Wat ze geloven*.
- *Geloof onder woorden*: geloofsboek met een verwerkingsmodule op de website
- Het komt ook meer en meer voor dat kinderen op latere leeftijd gedoopt worden, bijvoorbeeld naar aanleiding van hun wens om de eerste communie of het vormsel te ontvangen. Het verdient aanbeveling dit in groepsverband te doen, met enkele parochieverbanden samen of zelfs dekenaal.
Voor dit doel werd uitgewerkt: *Uitgenodigd voor het feest*
- Kijk op de website www.parochiecatechese.nl (► wat hebben we je te bieden? ► geloofsverdieping)

ACTIEF PROMOTEN VAN OPLEIDINGSVORMEN TOT CATECHEET

Geen (vernieuwde) catechese zonder catecheten. Ieder parochieverband kan in dit verband bezien welke de geschikte vorming is voor de vrijwilligers. In de toekomst zal het meer en meer noodzakelijk zijn dat gevormde catecheten actief worden als vrijwilliger. Elke bisdom biedt daartoe mogelijkheden. Meer weten:

Hulp nodig bij het kiezen en implementeren?

Neem contact op met de dienst voor catechese van je bisdom of de catechumenaatsgroep binnen je bisdom:

Bisdom Rotterdam

Pastorale Dienstverlening sectie Leren
Bep Willers-van Oostwaard
Koningin Emmaplein 3
3016 AA Rotterdam
Telefoon 010 4148213
b.willers@bisdomrotterdam.nl

Bisdom Groningen-Leeuwarden

Stefan Mangnus
Bisschoppelijk gedelegeerde voor
catechese en onderwijs
Ubbo Emmiussingel 79
9711 BG Groningen
050-4065888
s.mangnus@bisdomgroningenleeuwarden.nl

Bisdom Roermond

Marc Hooyshuur pr.
Swalmerstraat 100
6040 AB Roermond
0475 386888
m.hooyshuur@bisdom-roermond.nl

Bisdom Breda

Diaken drs. Peter Hoefnagels
Postbus 90189
4800 RN Breda
phoefnagels@bisdombreda.nl

Bisdom Haarlem-Amsterdam

Secretariaat DRC
Kruisweg 65
2011LB Haarlem
023-5112670

Aartsbisdom Utrecht

drs. J.G.M. Pauw
Vicaris Jeugd en Jongeren, Catechese
Zomerweg 17
6996 DD DREMPT
0313-472215
pauw@aartsbisdom.nl

Bisdom Den Bosch

Diocesaan Vormings Centrum
Parade 11
Postbus 1070
5200 BC Den Bosch
Ellen Kleinpenning,
073-6125488
ekleinpenning@bisdomdenbosch.nl

Gebed

Heer Jezus, Zoon van de levende God,
U bent de weg die wij willen gaan, met U dwalen wij niet.
U bent naar ons op zoek, dat wij ons door U laten vinden.

Wij vragen dat uw stem gehoord mag worden in onze tijd,
door mensen die eens over U hebben vernomen,
en door mensen die U nooit hebben gekend.

Tot allen zegt U: 'Kom mee om het te zien'.
Dat velen uw weg gaan en zien,
dat God de Vader tot ons komt,
dat U de bron van leven bent.

Wij vragen: openbaar U in de harten van elke mens.
Vernieuw uw Kerk, ontsteek in haar het vuur van uw Geest,
dat zij vurig getuigt van het geloof dat in haar leeft.

Door Christus onze Heer, die de weg, de waarheid
en het leven is...

Marc Hooyshuur, pr.

